

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ԳԱՂԱԳԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ՌԱԾԱՅՐԱԳԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ամեն տեղի համար ուր այս լրագրի մասը արգելում է, մարտի 14-րդ շրջանի (98-րդ համար) բաժնորդներին է 20 ֆր. կանխիկ...

Նամակ և հարկային և գրկեր հետևեալ հասցեով: M. PORTOUKALIAN, Rédacteur du journal Arménia. MARSEILLE (France).

ԴԴ ՏԱՐԻ ԹԻԻ 50

1899 ՓԵՏՐՈՒՄ 1

1899 ՅՈՒՆԻՍԻՍ 20 (Հ. Տ.)

ԶԱՐԵԳԱԳՐՈՒ

ԳԱՅԵԱՆՆԵՐ

Խմբագրութիւնը, եթէ հարկ համարի, համառոտելով և կո...

Les annonces, en français et en arménien, sont reçues aux bureaux de Rédaction: Rue Glaucové, 17.

ՅԵՐԵՎԱՆԻ ԳՈՒԼԱԿԱՆԻՒՄ

Նամակ Գալարիան (Ֆիլիպ). — Հառվմի պարսկական ճոր դեսպանը. — Թիւրքիան լուրեր. — Մակեդոնիա. — Կրետէ. — Փոքրիկ սուրհանդակ. — Վրիպակ. — Ներքին լուրեր. — Ճրանսաի արտաքին քաղաքականութիւնը. — Գալարիանի նախարարութիւնը. — Արտասանման լուրեր. — Մանուգումներ:

ՆԱՄԱԿ ԳՈՒԼԱԿԱՆԻՒՄ

Ֆիլիպ, 8/20 յնր. 99

Ծնունդի տօններին հետապնդող ազգային գործերն ա՛լ աւելի խառնակեցան: Տխուր եղելութիւնների երկար շարք մ'է որ կը պարզուէր տարիէ մը ի վեր քաղաքս. բայց մինչև հիմա այսքան ստորութեան և մատնելու թեւեւ դիմուած չէր:

Այստեղ 2 վարդապետ կը գտնուէին մէկ քահանայ: Ո՞վ պիտի պատարագէ Ծնունդի օրը. that is the great question: Ի հարկէ երկու վարդապետներէն մին. միայն մէկը պէտք էր որ զիջողութիւն անէր: Միւրքերը չգայթակղեցնելու համար, այդ զիջողութիւն ուզեց ընել Գեր. Արսէն վարդապետ: Ծնունդի նախօրէ կիրակին Արսէն վարդապետ պատարասուած էր մի քարոզ խօսելու, որի մէջ նշանաբան առնելով Քրիստոսի այն խօսքը թէ «Ձեզմէ մեծը միւսերին ծառայութիւն պէտք է ընէ», պիտի առաջարկէր Գեր. Գէորգ վարդապետին պատարագ մատուցանել և ինք սպասաւորութիւն պիտի անէր, որով երկու կողմին ալ դժգոհութեան առիթ չպիտի առուէր: Բայց առտուն կանուխ, թաղ խորհրդի թափփուք մը և քահանան համախորհուրդ, մին հաւաստութեան ոգիով, միւսն ալ արծաթասիրութենէ մղեալ, եկեղեցիի բակը թուղթ մը կը փակցնեն թէ քահանան պիտի պատարագէ: Արսէն վ. կը պատուէ թուղթը և բանկալապետին կըսէ թէ քանի որ երկու վարդապետ կայ, քահանային չիմար պատարագել և թէ ինք թողած է Գէորգ վարդապետին պատարագել. ուստի հարկ չկայ թուղթ փակցնելու: Թաղականի թափփուքը այս լսելով, հայր Թուրքին վրայ կը յարձակն կարգ մը անպատիւ խօսքերով և իր ձեռքի բռնուն շարժումէն վարդապետի վնդաւրը կ'ընայ: Վարդապետը մի փառա...

ւոր ապտակ կիլիցնէ այդ խայտառակի երեսին, որ նոյնպէս ապտակով կը պատասխանէ. բայց իսկոյն կը բաժնեն: Այդ օրհնեալ ապտակի վրայ օ՛ր մը թաւ ժողովրդի սրտէն. որովհետեւ այդ ապտակի մէջ կը գտնէր խայտառակը իր այնքան մեղքերի արդար պատիժը:

Նոյն օրն իսկ 10-15 պատուաւոր ազգայիններ ուղեւոր անախորժ դէպքերի առկնէ առնել այս տօնական օրեր, կանոնն այդ անձը, որ թաղական լինելուն ինք ալ անշուշտ զարմացած է, և կերթան Յիսուս վարդապետին մօտ հաշտեցնելու. այնտեղ ներկայ կը լինին նաեւ քահանան և միւս վարդապետը. հաշտութիւն գոյացնելէ վերջը, կորուչին մէկերնին որ խղճման երեկոյ Գէորգ վ. պատարագէ, իսկ Ծնունդի օրը Արսէն վ.

Գաղաքի ազգաբաւ խմբակը և իր լիւր արբանեակները, — այս մարգերին աւելի յարմար ու աւելի վայելուածականներ չկրցայ գտնել իրենց գործերն որակելու համար. Դաշնակցութեան Գալարիանի կօմիտէտի ընդհանուր ներկայացուցիչ հռչակաւոր առաւ փախաւէն սկսած մինչև անուանի գատարկապօրութեամբ, լսելով այս ուրուումը կը կատարէ: Արսէն վ. ին արգիւնելու համար որ պատարագ չմատուցանէ, ամենատարին և անպատուաբեր միջոցներ զիմելու չվարանեցան: Այս այլասեռութեամբ յեղափոխականներ չվարանեցան այս տօնական օրեր ժողովրդին մէջ գայթակղական դէպքերի առիթ տալ և երկպառակութիւններ ձգել:

Բաւական փաստ չլինելով իրենց վրայ, իրենց օգնութեան կանչեցին պատրիարքարան, նահանգապետ, ոստիկանապետ, բրիւթով և վարձկան սովորակների խումբ մը: Հեռագիր կը ղրկեն պատրիարքարան օր եթէ Արսէն վ. պատարագէ, արիւնհեղութիւն պիտի լինի եկեղեցիին մէջ. եկեղեցիի դռան առջև պիտի կարեն անգարաւորութիւն մը կը փակցնեն որ եթէ Գէորգ վ. պատարագէ, հայերն և Պուլկարներն արիւնհեղութիւն պիտի հանեն. այս ազդարարութիւն ոստիկանապետին քովն է այժմ: Երբ թան Ֆիլիպէի մէջ կարգ մը մարգիկ կը համոզեն որ հետեւեալ օր ուղիւնելով և լեզուներով եկեղեցի գան խռովութիւն հանելու և այսպիսի բաւական

չհամարելով, կերթան նահանգապետին կըսեն թէ «Եր ազգին մէջ երկու կուսակցութիւն կայ. եթէ 2 վարդապետներէն մին կամ միւսը պատարագէ, խռովութիւն պիտի պատահի. ուստի խոհեմութիւնը կը պահանջէ որ զգուշութեան միջոցներ ձեռք առնէք և քահանային պատարագել տաք»:

Նահանգապետը եկեղեցի կը զրկէ ոստիկանապետը որ կուգայ երկու վարդապետներին ալ զատ զատ կիմացնէ թէ հետեւեալ օր Ծնունդին պէտք չէ պատարագեն, այլ պիտի պատարագէ քահանան: Արսէն վ. պատուաւոր կը հարցնէ: «Ձեր ազգին մէջ, կը պատասխանէ ոստիկանապետը, 2 քաղաք կայ եղբւ. եթէ վարդապետներէն մին կամ միւսը պատարագէ, արիւնհեղութիւն պիտի պատահի եղբւ և ես իբրեւ հանրային պահպանութեան հսկող, ստիպուած եմ պաշտօնապէս արգիւնել Ձեզի պատարագելու»: Եւ կեցալ կերթայ Օհոյ թէ և մի քանի ազգայիններ զիմեցին ոստիկանապետին, բայց նա իր որոշում չիփոխեց: Պատրիարքարանէն ալ հեռագիր եկաւ, որ իրեն տրուած սուտ տեղեկութիւններին վրայ հիմնուած, կիմացնէր երկու վարդապետին որ այստեղի եկեղեցական գործերին չխառնուին և ամեն կարգաւորութիւն քահանային տնօրէնութեամբ ըլլին: Այս բոլոր մեքենայութիւններն մէջ քահանային ալ մատը խառնուած կը տեսնուէր, բայց նա չուտով իր արժանաւոր պատիժը կը գտնայ երկու կողմէն ալ բոլորովին լքուելով:

Ծնունդի առտուն պատարագեց քահանան ի ներկայութեան խումբ մը ընտրուած ու բարեպաշտ սօփաճիներ: Երկու վարդապետները փակուած մնացին իրենց սենեակները: Ազգաբաւ խմբակը հասաւ իր մուրատին: Բայց ազգը տուժեր է եղբւ. որի հօգ. Այս մարգիկ երբ ազգի շահը նկատի ունեցեր են որ հիմա մտածեն. Սակայն թող չկարծեն թէ իրենց խեղճ ու կրակ սփաճիներն էին արգիւնող վարդապետին պատարագելու, այլ պատրիարքարանի և ոստիկանապետի պաշտօնական հրամանները, որոնք յարգել ամենքի պարտքն է (1):

(1) Հակազդանակցականների այդ խռովութեամբ վարմունքը գովութեան արժանի է: Երևոյթներէն դատելով, կուսերի ա...

Եւ հիմա հարցում մը կուգայ բնական. ինչո՞ւ այսքան գոռում գոչում, ինչո՞ւ այսարուեստական գրգռութիւն, ինչո՞ւ վարդապետին կամ երկուքին մէկանց եղած այս նախատիք ու մատուցութիւն, ինչո՞ւ կառավարութեան միջամտութիւնը հրաւիրել մեր ազգային գործերին:

Այս է ձեր արտասահմանեան յեղափոխականութիւնը:

Թիւրքիաի մէջ ամբողջ ազգի մը հիմը քանդուելէ վերջը, կուգէր Պուլկարի խաղաղ ժողովրդի հանդէպ ալ վրդովել և ձեր կուսակցական կիրքերը յագեցնելու համար՝ ազգն իրարմէ բաժնել և պուլկար կառավարութեան ձեռք տալ կուգէր, անխղճ վատեր:

Բայց ձեր գարշիլ արարքներ իրար վրայ բարգոշելով՝ ամենէն անտարբերներն իսկ պիտի սթափեցնեն և ձեր զինած մարգիկը ձեզի դէմ պիտի հանեն:

Պուլկար Սպարանդէի այս տարիի նստաշրջանի առնել, Թուրքապետի երեսփոխան Ապրաչէվ հետեւեալ առաջարկները ներկայացուցած է. «Հրեայներն ու Հայերը չընդունել Պուլկարի մէջ իբրեւ գաղթական. Բ. Հըրեայներին, Հայերին և Զնցարներին արգիւնել գիւղերի մէջ խառնութեամբ բնակ և առուտուր անել:

Ժողովը սկզբունքով ընդունեց այս երկու առաջարկը և ձեռնհաս յանձնաժողովին ղրկեց ի զննութիւն:

Արթուրովին կը թուում խորհրդաբանը այս խնդիրների վրայ:

Գ.

ՀՈՌԱՄԻ ՊԱՐԹԻԱԿԱՆ ՆՈՐ ԴԵՍԱՆԸ

Ուրախութեամբ կիմանանք L'Arménie-էն թէ վսեմ. իշխան Մելքոն խան որ մի ժամանակէ ի վեր պաշտօնէ քաջաւած էր, Հառվմի պարսկական դեսպանութեան պաշտօնն ընդունել է այժմ:

Ջորավար Ներսիս խան կը շարունակէ առուող կրօնաւորներին այդ ասպարէզէ բացակայութիւնը հարկ մը դարձած կը թուէ: Կը անայ Առաքնորդ Գեր. Գէորգ Սրբազանի այցելութեան և գործը մօտէն զննելով ընելիք օրինաւոր կարգադրութեան սպասել:

նակե այժմ իր դեսպանութեան պաշտօն զիջեննաի մէջ :

ԹԻԻՐԻԱԿԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կ.պօլսէն յնր. 23ին հեռագրած են «Թայմըզ»ին թէ սուլթան Համիտի կեանքին դէմ դաւադրութիւն մը երեւան ելած է: Ոստիկանութիւնը դաւադրութեան 4ը անխոհեմ անպարանքով մը ձերբակալելով, միւսներին արթնութեան և ըզդուլութեան տեղի տուած եղաւ:

— Նախկին մեծ եպարքոս Խայրէտտին փաշայի երկու զաւակները, որոնցմէ մին սուլթանի թիկնապահներէն է և միւսն ալ մի բարձր պաշտօնատար, յնր. 29ին Փրանսական շոգենաւով մը Կ. պօլսէն փախեր են դէպի արտասահման: Պալատին մէջ կը վախճան որ ասոնք ալ Թրիտասարդ Թիւրքերի կուսակցութեան յաւանք կը լինին:

— Կ.պօլսէն կը հեռագրեն թէ Այազնի նահանգին (որի կեդրոնավայրն է Էջմիածն) մի քանի գաւառներին մէջ յնր. 16/28ին երկրաշարժի ցնցումներ եղած են: Բնակիչներէն շատեր գիշերը բացօթեայ անցուցեր են:

— Ժամանակ մը Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներու կառավարութեան և Բ. Կրան միջև բանակցութիւններ սկսած էին վաշինկթոնի և Կ.պօլսի նուիրակութիւնները (legation) դեսպանութեան (ambassade) աստիճանին բարձրացուցելու համար: Դուռը ներքին և արտաքին շտապ մը խնդիրներով դադարած, մանաւանդ որ վաշինկթոնի իր ներկայացուցչի աստիճանին բարձրացումը իր ծախքերի ալ բարձրացում մը պիտի պատճառէր որ օսմանեան քանձային ներկայ նեղ վիճակին մէջ մտածելիք կէտ մ'է. մինչև այժմ ձգձգած էր այդ բանակցութիւններ և մինչև իսկ ամբողջովին մոռցուած կը թուէին:

Հիմա Կ.պօլսէն կիմացունեն որ Միացեալ Նահանգներու ներկայացուցչը վերջս կսեր է այդ նկատմամբ բանակցութիւնները և հաւանական է որ այս անգամ, այսպէս թէ այնպէս, վերջնական որոշում մը տրուի:

ՄԱԿԵՆՈՆԻԱ

«Նասիօնալ»ի գործակալութիւնը Կ.պօլսէն յնր. 30ին հեռագրած է հետևեալը.

«Յուդիշ լուրեր կը շարունակեն գալ Մակեդոնիայէն: Այստեղ կիսապաշտօնական շրջանակներին մէջ կը վախճան կամ գէթ այնպէս ցոյց կուտան թէ կը վախճան որ չտուով ծանր խառնակութիւններ պիտի ծագին Մակեդոնիայի մէջ: Այսպէս թէ այնպէս, զինուորական վարչութիւնն այնպիսի զդուլութիւններ ձեռք կառնէ որպէս թէ պատերազմը մօտալուտ է: Անդադար գէնք և առաջամիտք կը զրկուին թահմանադրուելու, ատկէ զատ, շատ մը զօրագուններ հրաման զրկուեցաւ որ ճանքայ իննն Մակեդոնիա երթալու համար, այնտեղի զինուորական ոյժերն աւելցունելու համար:»

ԿՐԵՑԷ

Երբկիտ իշխանը յայտարարութիւն մը հանելով հրաւիրած էր մահմէտական գիւղացիներն որ գիւղ վերադառնալով իրենց հայրենի տուններ տեղաւորուին և իրենց ստացուածները տէր

դառնան, վստահացունելով զանոնք որ եղբայրական ընդունելութիւն և կարելի եղած աջակցութիւնը պիտի վաշինքն իրենց քրիտոնեայ հայրենակիցներէ:

Քանտիտի մահմէտականները պատասխանելով այդ յայտարարութեան, աղերսագիր մը խմբագրած են որ անգլիական զինուորական վարչութեան յանձններ են, իշխանին զրկուելու համար: Այդ աղերսագրի մէջ կըսեն մահմէտականները թէ յօժարակամ կը քաշուին կերթան Քանտիտի քրիտոնեայի տուններէն որոնք գրաւած կեցած են հիմա և կը վերադառնան իրենց գիւղեր, բայց չեն կարող ըրողհետեւ վերջին դէպքերէն յետոյ իրենց առեւեր բոլորովին քանդուած են: Կաւելցունեն նաև թէ ոչ մի կասկած չունին իրենց քրիտոնեայ հայրենակիցներու բարեկամական տրամադրութիւններին վրայ: Բայց իրենց հայրենի բնակարաններ վերադառնալու համար պէտք է իրենց դրամական օգնութիւն ընել որ տունները նորէն շինուին և հողագործական գործիքներ գնեն: Իշխանին և կղզիի կառավարութեան իրենց հաւատարմութիւն կը յայտարարեն և կըսեն որ թէ ներկայ հանգամանքներին մէջ չեն կրնար ընտանիքներով մէկտեղ վերադառնալ իրենց գիւղեր, բայց չեն ալ ռազմի թողուլ կղզին, իրենց ծննդական հայրենիք, և գաղթելու որիչ տեղ, այլ իրենց յոյս դնելով իշխանի վստահացուցիչ խօսքերին վրայ, կը խոստանան հնազանդիլ իսկոյն անոր հրաւերի երբ այդ կարելի լինի:

Երբկիտ իշխանն այդ աղերսագիր առածին պէս հրամաններ զրկեց որ մահմէտականներին իրենց տուններ վերաշինութեան համար խնդրուած օգնութիւնն անմիջապէս շնորհուի: Բայց այդ հրամանի գործադրութիւնը ժամանակ կը պահանջէ որովհետեւ պատրաստ ստակ չկայ:

— Մագլիական մի մեծ ընկերութիւն առաջարկներ ներկայացուց իշխանին, կրէտէի կարեւոր քաղաքներն իրար հետ կապող երկաթուղիներ շինելու և Քանտիտի առջև ալ մի նաւահանգիստ շինելու համար: Իշխանը դեռ որոշ պատասխան մը չտուաւ, ըսելով թէ այդ առաջարկներ կը ներկայացուեն և կրէտէի կառավարութեան որ քիչ ատենէն պիտի կազմուի:

ՓՈՔՐԻԿ ՍՈՒՐԿԱՆԴԱԿ

Լուստու. Բ. - Անախիտ չգար մեղ. հետեւապէս չենք գիտեր թէ ի՞նչ գրուած կայ անոր մէջ որ պատասխանէինք եթէ յարմար տեսնէինք: Եթէ ձեր գրածի պէս է, կերելի թէ մեր սկսնակ պաշտօնակիցը ազգային քաղաքական նորագոյն եղելութիւններն իսկ դեռ լուստուստիւրած նետուեր է ասպարէզ:

Արտասահմանի հայ խմբագրութիւններն ամենքն ալ — ինչպէս և Կ.պօլսի հայ մամուլը — սովորութիւն ունին իրենց թերթեր փոխանակելու: մենք կը ստանանք նոյն իսկ Դրօշակ և Հնչակ և կը փոխանակենք: Կերելի

թէ միայն «Անահիտ»ի խմբագրապետն է որ այս տարրական սովորութիւն չը գիտեր եղեր դեռ: Իսկ եթէ Պրմե. Ախիտ նշանակութիւն մը տալ չուզէ, լով չէ արած այդ փոխանակութիւն, անոր մասին քննադատութիւն ալ պէտք չէր գրել նշանակութիւն մը տուած լինելով:

Նիւեորք. Պ.Թ. — Այսօր ստացանք յնր. 16ի ձեր նամակ: Ձեր յիշած անձի մասին մեզ հաղորդուած տեղեկութիւնները հակասական կերպին: Վերջերս մեզ գրուած էր թէ ազատուած է նա և մտադիր է ճանապարհորդութիւն մ'անել: Այս յայտարարութիւններ չունինք ստուգելու:

ՎՐԻՊԱԿ

Արմենիայի 47րդ թուի Ա. երեսի Ա. սինակին մէջ հրատարակուած «1898-1899 թուականները» վերնագրով յօդուածին մէջ՝ Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներու ձեռնարկած երկրորդ պատերազմի թուականը սպառնական սխալմամբ եղած է 1868. պէտք է լինի 1861:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ամանական «Եւրոթ» և «Սթ»-ը մարտանաւները ուր նաւային զինուորական ուսանողներ կը վարժուին այժմ, յունուար 20ի առաւօտ եկան Ալեքսի. Օրան քաղաքին առջև ուր տեղական իշխանութիւնները սովորականին համեմատ ողջունեցին իրենց և յետոյ քաղաքավարական խօսքեր փոխանակուեցան: Այդ մարտանաւներ 3 օր հոգ կը մնան և յետոյ կայցելեն Ալեքսի և Թուրքիա:

Նոր նաւահանգիստի նաւուղիք «Եւրոթ» շոգենաւն ելնելով հրամանատարին հետ խօսելու գնդէ, ալմաներէն չգիտնալուն համար անգլիերէն սկսեր է խօսիլ: Իսկ հրամանատարը յայտնեց թէ ինք Փրանսերէն կը հասկնայ. հետեւապէս կամ Փրանսերէն կամ ալմաներէն պէտք է խօսի:

1870ի Փրանս-բուլղարական պատերազմէն ի վեր, այս առաջին անգամն է որ ալմանական մարտանաւներ Փրանսական ջուրերը կուգան:

ՅՐԱՆՍԱԿ

ԱՐՄ.ՔԻՆ ԲԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Երեսփոխանական Ժողով

Ծնունդար 23ի (շշ.) Ախտը

(Շաբ. 49րդ քուէն)

Տ. Բապոյ ճառը

Տ. Բապոյ կը խորհի թէ կան վայրկեաններ որ պէտք է լուել, բայց միշտ լուռ չմնալը օգտակար է: Փրանսա ծածուկ պահելու բան մը չունի իր քաղաքականութեան մէջ: Աւելի կը շահի զայն յայտարարելով համարձակութեամբ, անկեղծութեամբ, նաև տեսակ մը հպարտութեամբ որ մեծ երկրի մը կը վայել:

Ատենաբանը կըսէ թէ երբ ինք իշխանութեան վրայ կը գտնուէր, իր քաղաքականութիւն թիւերի և կամ պէթթի քաղաքականութեան համաձայն էր և ներդաշնակ կերթար կրտսերութեան և թաղաքների հետ: Պէտք է կերպարվել երկու երկրներին

միջև եղած յարաբերութիւնները տրդի վիճակը և որոշ կերպով գծել մեր քաղաքականութիւն: Գծուած և գընդառելի հարուածների քաղաքականութիւն ըսուածը մեր քաղաքականութիւնն է. ոչ ոք իրաւունք ունի Փրանսայի մասին այդպէս խօսելու: (Ծափահարութիւններ) Փրանսայի քաղաքական յարաբերութիւնները միշտ ամենայնիւ վիճաբանութիւնները կը շարունակուին և միշտ միևնոյն ճառեր կը լսուին որոնց պէտք է պատասխանել:

Պէտք է պարզ ու յստակ կերպով իրար բացատրութիւններ տալ թէ՛ Նէօփի և Մատակաքարի խնդիրներին վրայ: Թէ՛ Նէօփի խնդիրը հին խնդիր մ'է, կերթայ կը հասնի մինչև 1713, իւրեքը զանազան ժամանակը, կըսուի թէ այդ զանազան միջոցներով թէ այդ զանազաններն է որ ճիշդալիմարը տուած է Մագլիտին: (Ծափահարութիւններ) Այդ զանազան մեղի մասնաւոր իրաւունքներ տուած է թէ՛ Նէօփի ծովեղբայրներին վրայ. պէտք չէ պակեցունել ատոր կարեւորութիւնը: Մեր նաւազներ որոնք մեր ծովային պատերազմական պահեստի ոյժը կը կազմեն, կերթան այդ ծովեղբայրներին վրայ փողոյ (morue — մէրսին պալըղը) որսալ. այդտեղ Փրանսական իրական շահ մը կայ որ պէտք չէ թողունք որ պակսի:

Կըսուի թէ թէ՛ Նէօփը 1899ին այն չէ ինչ որ էր 1713ին: Այդ ճիշդ է. բայց Փրանսա երբեք մերժած չէ ներկայիս անկէ նոր պէտքերը և իր օրինական իրաւունքները հաշտեցունել թէ՛ Նէօփի պահանջներին հետ թէ՛ Նէօփի մէջ խորհրդարան (Parlement) մը կայ և այդ խորհրդարան միշտ անյաջողութեան ենթարկեց անգլիական կառավարութիւնը որ չկրցաւ անոր վաւերացունել տալ 1885ի օրէնքը:

Ատակուսը (homard — ըստաքող) իբրև ձուկ պէտք է համարուի թէ ոչ. այս խնդրի վրայ ծագած մեծ վէճը իրաւարարների վճախ ենթարկուեցաւ: Ինչո՞ւ համար տեղի չունեցաւ իրաւարարութիւնը: Վասնզի անգլիական կառավարութիւնը թէ՛ Նէօփի պատուիրակների այցելութիւնն ընդունեց որոնք իրեն յայտարարեցին թէ 3 տարի պայմանագրով կուտան և անկէ անգլիականները չեն ուզեր: Իսկ այնուհետև Փրանսայի և Անգլիայի միջև ծագած անհամաձայնութիւններին համար կը պահանջեն որ ատեն թէ՛ Նէօփի դատարաններէն վճուուին: Չըրանսա ամեն առիթների մէջ ցոյց տուաւ թէ ինք լայն և հաշտաբեր քաղաքականութիւն մը կուզէ դորձադրել իր իրաւունքներէ ատենց բան մը կորսնցունելու: (Ծափահարութիւններ)

Գալով Մատակաքարին, այդտեղ եղած զինանախկնական շահերի մասին ժամանակ մ'ի վեր եղած վիճաբանութեան եղանակը զարմանք և ցրտութիւն պատճառած է ատենաբանին: Կապոյ տետրակներին մէջ Մատակաքարի վերաբերեալ այնպիսի հեռագիրներ տեսած է որոնք չա-

փազան
եղանա
շաբեր
անապ
սարդ
տունն
իրմէ
Այդ լ
հետ որ
հիմն
քաղաք
ներին
քաղաք
Մատ
դէմ բ
Փրանս
ունքն
այլ մի
Փրանս
պաշտպ
րաւ և
եղաւ
Անգլի
դիպար
գեղք հ
դունեց
լիար թ
իրեն ո
վրայ մ
դունեք
Այստ
Անգլի
դժուար
ցանք
անգլի
Գիրք
բոլորով
գործադ
չատ խ
սացին
Յ. Գապ
անդրդ
րես ա
այդ ար
րոտիւն
բանա
ունցա
չէր նա
բանը
ցաւ զի
առջև
չու՞մ ը
իրողութ
հաշտ դ
Ծեր
ըրած
փառտ
Փրանս
քարը
ձուկն
ալ այդ
բարի
բնկէ
նկատմ
րութիւ
չառ ը
երաշխ
առաջ
ների գ
նը ինք
Փրանս
յայտար
րութեա
հետ Փ

Ծերակոյտ ժողովին մէջ Ֆ. Տանօթօի
ըրած մէկ յայտարարութիւնը իբրեւ
փաստ բռնկով Անգլիա, ըսաւ թէ
Ֆրանսա ինք մերժած է Մատակաս-
քարը իրեն սեփական երկիր դար-
ձունել : Ա'չ սովորութիւն եղած է ո'չ
ալ այդպիսի իրաւունք մը կայ նախա-
բարի մը երեսփոխանական ժողովի
բեմէն ըսածը իբրեւ ուրիշ զգգի մը
նկատմամբ ստանձնուած պարտաւ-
րութիւն մը համարիլ : (Շառ շառ,
շառ շառ) Անգլիա ըսաւ թէ Ֆրանսա
երաշխաւոր եղած է Հովաներին անկէ
տառալ ստորագրած դաշնադրութիւն-
ների գործադրութեանը : Ստեհաբա-
նը ինք պատասխանատու է 1890ին
Ֆրանսական նախարարութեան ըրած
յայտարարութեան : Այդ յայտարա-
րութեամբ ըսուեցաւ որ Հովաներին
հետ Ֆրանսայի բրած դաշնադրութեան

Ատենաբարանը չհրատարակեց Տ. Կլա-
տըթոնի նամակները, յարգելով ա-
նոր յայտնած փափաքը. բայց իրա-
ւունք ունի ըսելու թէ այս խնդրի մէջ
Յրանստի կողմէն երբէք պակասու-
թիւն մը չէ եղած: Յրանստին լիյնաթ
իրեն վրայ առնել այս խնդրի կար-
գադրութիւնը: Եւրոպա քիչ քիչ
կալլափոխուի. մի քանի տարի առաջ,
Յրանսա մինակ մնացած էր երբեակ

Ատենաբանը, Տ. Բիպօ, Յրանստի ար-
տաքին գործերի նախարարն էր այն փա-
մանակ, Լորտ Ռոզգէրի Անգլիայի արտա-
քին գործերի նախարարը, Կլատըթոն
նախարարապետ և Լորտ ՏըՖրիլին՝ Փարիզի
անգլիական դեսպան: Դիւանագիտական
սովորութիւններին համեմատ, արտաքին
գործերի նախարարները և ոչ թէ նախա-
րարապետները կը բանակցին օտար տէ-
րութիւնների դեսպաններին հետ:

ԽԹԲ. ԱՐՄ.

Տ. Նրէքօֆ նոր նախարարութիւն մը կազմելու համար իր բանակցութիւններէ մէջ ռեփուարութիւններէ պատահելով, չէ կրցած յաջողիլ։ Լուր կայ թէ նոր նախարարութեան կազմութեան համար Տ. Բառայլաօֆի հետ բանակցութիւններ սկսուած են։ Սոֆիական յունուար 30ին տրուած հեռագիր մ'ալ կըսէ թէ Տ. Սիդլաֆին պաշտօն յանձնուած է վերականգնել հին նախարարութիւնը, միութեանակալն նախարարութիւն տեղ ուրիշներ առնելով։

— Բէթէրսպուրկէն կը հաղորդեն
եւրոպական լրագիրներէն թէ Ռու-
սիայի ծովային նախարարութիւնը մի-
ջոցներ ձեռք առած է որ այս տարի
վերջնայ երկու նոր զբահաւորների,
չորս յածաւորակների և երկու թոր-
փիլանաների շինութիւնը . իսկ առա-
ջիկայ տարին ալ 24 թորփիլաններ
շինութիւնը պէտք է լրանայ: Ատոնց-
մէ զատ, կարգադրութիւններ կը
լինին ուրիշ 3 զբահաւորներ և 2 յա-
ծաւորակներ ալ շինել տալու համար:

ԱՍՏՆՈՐԴԱԿԱՆ ԳԱՆՁԱՆԱԿ

Այսուհետև Արմենիայի 14րդ չրջանի սկզբին (1898 թվական) բաժնորդագրություն չենք կրնար ընդունել: Ինչպես ծանուցուած է թերթին հակառակ դրուած «Բաժնորդագրութիւն» բաժնին մէջ, ամսական բաժնորդ կտրելի է դրուել այսուհետև Արմենիային, 1899 յունուար ամսէն և կամ ունէ ամսի սկզբէն, ամիսը 2½ ֆրանք հաշուելու և 1899 մայիս ամսէն սկսելի չանցնելու պայմանով:

«Արմենիայի Օժանդակ» եղովներին, վերագրեալ պայմանի համեմատ իրենց համար ստացած թերթէն դատ, իրենց հասցեով ուրիշ համար քանի թերթ որ ուզեն, կը զրկուի ամսական մէկ ֆրանք միայն բաժնորդագրին վճարուելով: («Արմենիայի Օժանդակ» կոչութեան կանոնագիրը ձրիապէս կը զրկուի ցանկացողներին:)

Արմենիայի առաջիկայ 15րդ չրջանին համար բաժնորդագրութիւն այժմէն չընդունուի: այլ ինչպէս մեր սովորութիւնն է, այն ատեն միայն բաժնորդագրութիւն կընդունուի յաջորդ չրջանի համար, երբ Արմենիայի մէջ կը հրատարակուի թէ այդ նոր չրջանի բաժնորդագրութիւնը բացուած է:

Ունէ չրջանի մէջ եղած բաժնորդագրութեան հաշիւը իրեն յոշորդ շրջանի հաշիւին հետ չխառնուի:

ԻՆՍՏՐՈՒԿԱՆ ԳԱՆՁԱՆԱԿ

Արմենիայի չրջանի սկզբին (օգոստոս) բաժնորդ եղած լինել և կանոնին համեմատ իրենց բաժնորդագրին 20 ֆրանքը կանխիկ վճարել փափաղողներին մի գիւրութիւն տուած լինելու համար, ահա մենք ծախու հանած ենք «Խնայողական գանձանակի ԱՐՄԷՆԻԱ լրագրի»:

Ամեն անգամ երբ մարդ գիւրութիւն ունենայ արծաթ 50 սանթիմոնց մը (10 սենթ ամերիկեան = 50 սթ. թինքա պոլկարական = 50 պանի ուսմանական և այլն) մէկ կողմ դնելու, կը ձգէ այդ խնայողական գանձանակի մէջ, ուր ձգուածը ա՛յլ անկարելի է որ գուրս հանուի մինչև որ Արմենիայի բաժնորդագրին 20 ֆրանքը (40 հատ 50 սանթիմոնց) մէջը լցուելով չափողմանայ Այդ ժամանակ միայն կրնայ պարպուիլ, ապի կողմէն կախարչը դարձունելով և պարպուելէն յետոյ նորէն կրնայ գոցուիլ 20 ֆրանքի մի նոր խնայողութիւն ալ գոյացունելու համար:

Գանձանակը գիւրատար փոքրիկ բան մ'է որ մինչև իսկ գրպանի մէջ կրնայ պահուիլ եթէ ուզուի: Վրան չինուած կայ նաեւ քանակաչափ մը որ գանձանակին մէջ ձգուած գրամները 5 ֆրանքի հասածին պէս, կը սկսի այնուհետեւ ցոյց առլ թէ մէջի գումարը ո՛րչափի հասած է:

«Խնայողական գանձանակ»ի գինն է 2 ֆրանք: Այդ գումար մեկ վճարողին կը զրկենք գանձանակին հետ

մէկտեղ մի ստացագիր որի վրայ նշանակուած կը լինի գնողի անունն ու հասցեն: Եթէ ՄԻԵԻՆՈՅՆ ԱՆՁԸ, առանց ուշանալու ժամանակին բաժնորդ գրուելով Արմենիայ լրագրի տարեշրջանի սկզբէն (օգոստոս ամիս), 18 ֆրանքի հետ մէկտեղ յիշեալ ստացագիրը վերագրածունէ Արմենիայի խմբագրութեան, ամբողջ մէկ չրջանի բաժնորդագրին 20 ֆրանքը վճարած կը համարուի, որով «Խնայողական գանձանակ»ը ձրի կը չիայ իրեն:

ՄԱՆՈՒՅՈՒՄՆԵՐ

ՕՐԱՅՈՅՑ 1899 ԹՈՒԱԿԱՆ

Կալացի Տ. Ղևոնդ քահանայ փառագեանի հրատարակած 1899 թուականի հայերէն և ուսմաներէն պատկերազարդ տարեցոյցը որ կարեւոր գիտելիքներով ալ ճոխացած է, ծախու հանուած է արդէն:

Գինն է թղթակազմին 1 ֆրանք (20 սենթ), լաթակազմին՝ 1 ֆր. 50 սենթ. (30 սենթ): Դիմել Կալաց, Արժ. հրատարակչի հասցէին: Կարելի է ըստանալ նաեւ Արմենիայի խմբագրատունէն:

Լոյս տեսաւ

ԲԱՅՅԻԻ

ՍԱՄՈՒԷԼ

պատմական վէպը

Ա. Բ. Գ. Գիրք

Հեղինակի վերջին պատկերով

Գինն է 7 չիլինգ

Իսկ «Դաւիթ-Բէկ» հատոր Ա, Բ և Գ վերջաբանով և «Կայծեր» հատոր Բ. լիակատար, լոյս պիտի տեսնեն ներկայ տարուայ ընթացքում, որոնց բաժնորդագրութիւնը շարունակուում է. երկու գրքի միասին բաժանորդագրին է՝ 10 չիլինգ. իսկ լոյս տեսնելուց յետոյ կարծեանս 14 չիլինգ: Գանկացողները թէ՛ Սաւոնէի և թէ՛ Բաֆֆիի միւս երկերի համար, կարող են դիմել այս հասցէին

Mme Raffi

270, Uxbridge Road.

Shepherd's Bush,

London W.

ՄԱՆՈՒ ԳԻՐՔԵՐ

Արմենիայի խմբագրատան մէջ ծախու կը գտնուին հետեւեալ գիրքերը որոնց առջև նշանակուած գիներին մէջ հաշուուած է նաեւ զրկելու ֆոստի ծախքը:

Ծրարները ապահովագրուած (recommandé-registré) ստանալ ու գողները պէտք է որ ամեն մէկ ծրարի (մինչև 2 քիլո) համար 25 սանթիմ ապահովագրութեան ծախքը վճարեն:

ՀԱՅ ԼՐԱԳՐՈՒԹԵԱՆ
ՀԱՐԻՐԻԱՄԵԱՅ (1794-1894)
ՅՈՐԵԼԻՆԻ ԳՕՏԿԵՐԸ

Հայ ազգին մէջ լրագրի սկզբնաւորութեան դարադարձին առթով 1894 թուականին հրատարակուած այս միաժալ գիրքով և լուսատիպ (phototypique) չքեղ պատկերի մեծութիւնն է 50×35 հարիւրորդամէթր և տպուած

է 70×45 հարիւրորդամէթր քարտունի (carton) վրայ այլ և այլ ընագրով: Թէլտեղը գրուած է հայ լրագրութեան հիմնադրին, Տ. Յարութիւն ԳՏԻ. Շմառնեանի, պատկերը և բոլորտիքը՝ 1894ին հայերէն լեզուով հրատարակուող բոլոր լրագիրները, անոնց գրէթէ ամենքի խմբագրապետների պատկերներով:

Գինն է 4 ֆրանք, ճանապարհածախքը մէկտեղ հաշուած. իսկ Պարսկաստանի համար 2 ֆրանք և 50 սանթիմ:

Գաղղիքեարեան Հ. Գ. — Պատմութիւն Հայ լրագրութեան ի սկզբանէ մինչև մեր ժամանակը. Հատոր Ա. 1794-1860: Մէկ լուսատիպ պատկերով: Գինն է, ճանապարհածախքով մէկտեղ, 2 ֆր. և 50 սենթ:

Հերոգրեալ թէ՛ պատկերը և թէ՛ գիրքը կարելի է ստանալ Արմենիայի խմբագրատունէն, արժէքը կանխիկ զրկելով:

ՄԻ ԳՈՒԼԿԱՐ ՀԱՅՐԵՆԱՍԷՐ
(ԶԱԲԱՐԻԱ ՅՈՐՈՑԱՆՈՎ)

ՅԱՆՏԵՆԷ ԹԱԳՄԱՆԵՑ

ՄԵՐՏԻՑ ԳՈՐԾՈՒԳԱԼԵԱՆ

1894

Պուկարիաի անկախութեան հերոսներէ մէկին, Զաքարիա Սթոյա. նովի, որ իր ընդունակութեան շնորհով յաջողեցաւ մի լեռնաքանակ գիւղացի հովուի պարզ վիճակէն հետզհետէ արհեստաւոր, վարժապետ, յետախիտական գործիչ, խմբագրապետ և վերջապէս ազատ Պուկարիաի Ազգային ժողովի նախագահ դառնալ, խիստ հետաքրքրաշարժ կենսագրութիւնն է, ուր ուշագրութեան արժանի տեղեկութիւններ կան նաեւ Պուկարիան թիւրքի լուծէն ազատելու աշխատող պուկար հայրենասէր յեղափոխականների գործունէութեանը մասին: Սկիզբը գրուած է նաեւ հեղինակին, Բրոֆֆէտօր Լուի Լըժէի, և թարգմանչին միջև եղած թղթակցութիւնը այս գրքի հայերէն թարգմանութեանն առթով:

Հեղինակը շատ իրաւամբ կը գրէ իր յառաջաբանի վերջ թէ «Չարմանք պիտի պատճառէ ինձ եթէ ընթերցողները հետաքրքրութիւնը չարժի պետական մարդ դարձած մի գիւղացիի այս վաւերական պատմութեան վրայ»:

Գինն է փոստի ծախքով մէկտեղ 1 ֆրանք և 40 սանթիմ:

Տարածելու համար մեծ քանակութեամբ աւանդներին 25 % զեղչ կը լինի:

(Պարսկաստանի Հայերին համար 1 ֆրանք է:

ԻՆՏԵՆՈՒՅՈՐԵՑ ԶԱՆԼԻՆԻՆԻ ԼԵՂՈՒԻ

Զօրիկեց

ՊԵՏՐՈՍ Դ. ՓՈՐՈՍԵԱՆ

Այս գիրքը պատրաստուած է յատկապէս Ամերիկայի Միացեալ Նահանգաց մէջ գտնուող Հայերուն Ամերիկեան Անդիւրէն լեզուն ամենադիւրիմ

նձով սովորեցնելու համար: Ինքնուտոյցից յօրինուած է գերմանական և ամերիկեան մանկավարժական սկզբունքներուն վրայ հիմնուելով, և յարմարեցուած է մարդակազմութեան ու իմացական փոխադարձութեան նորագոյն պահանջներուն և Ամերիկայի Հայոց իմացական կարողութիւններուն ու տեղական պահանջներուն: Առաջինն է իր տեսակին մէջ:

Կը բաղկանայ աւելի քան 350 և րեսներէ և կը պարունակէ աւելի քան 3,000 ամենէն շատ գործածուած բառեր: Ամեն բառի առջև գրուած է նոյն բառի ամերիկեան մարտնչան գլխերէն հնչուած և ամերիկեան նշանակութիւնը: Գիտական բառերու առջև աւելցուած են քերականական, պատմական, աշխարհագրական, աստղաբանական, չափաբերական և ընկերաբանական զանազան ծանօթութիւններ: Գինն է 10 ֆրանք (2 տոլար) Մարսէյի մէջ: Մարսէյէն դուրս զրկուելու համար 10 ֆր. և 80 սենթ:

— ԳԻՏԱՆԻ ԳԻՏԵԼԻԲԵՐ.

(Յատկապէս պատրաստուած Ամերիկայի Միացեալ Նահանգաց Հայ գաղթականներուն կեանքի, ժամանակի և դրամի խնայողութիւն ընել տալու հարկ եղած գիւրութիւններն ընծա. յելու համար:) Աշխատասիրեաց Պետրոս Ռ. Թորոսեան. Տպագր. Նիւ Եորք, Էլիաս Խալաւ և ընկ. 1897: Ամերիկա գնացող Հայերին և կամ արդէն հոն գտնուողներին համար յատկաւոր գիրք է: Գինն է 1 ֆրանք և 25 սանթիմ:

ԻՄ ՀԱՅՐԱՍՊԱՆ ԸՆԿԵՐԸ

(Կ. ՊՕԼՈՅՑ ՀԱՅՈՑ ԿԵՆՏՐԷՆ ԱՆՆՈՒԱՅ ՄԻ ԻՐԱԿԱՆ ՎԷՅ)

ԳՐԵՑ ԱՂԶԱՐԻՊ

Այս հետաքրքրաշարժ գրուած կը ներկայացունէ ընտանեկան ախուր պատկերներէ մին ուր կը տեսնուի թէ անբարոյական մի հայր իւր ապականուած վարքաբարքով որա՛ք չարքաների պատճառ դարձած է և վերջի վերջոյ ինք ալ իւր որդու ձեռքով ապանուած և անհետացած է աշխարհէ: Գին 1 ֆրանք, (75 սանթիմ):

Արտուր Հայաստանի կամ Ցեղեկագիր Բալուայ, Գաղղիքու, Չարսանճագի, Չապաղուրի և Երզնկայու: Ետեւում բոս խմբագրաց ազգասիրաց «Խիզան դուռ» Յշխատասիրեաց Պոդոս Ծ. Վ. Նախանեալ: 3 ֆրանք:

ՅՆՈՐԷՆ—ԻՄԲԱԳԻՐ

Մ. ՓՈՐՈՍԵԱՆ ԳԱԼԵԱՆ

ՄԱՐՏԷԼ

Հայերէն տպագր. Փոքրագալեանի Le Gérant: François CARRIERE Marseille. — Imprimerie et Papeterie du Quai Canal, 9